Број 235 У Новом Саду у петак 30. октобра (12. новембра) 1909. Година XLIV.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића. Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 2.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Расцеп у Кошутовој странци.

Синоћ је била у Будимпешти конференција посланика мађарске независне (Кошутове) странке.

Посланик Холо, потпредседник те странке, поднео је предлог, да странка изјави, како безусловно жели, да се 1. јануара 1911. године оснује угарска независна банка. То странка мора тражити, јер је народу обећала и много је попуштала само зато, да се у речено време може основати самостална банка. Сад је време да се наплати за жртве и одржи реч

На то је Фрања Кошут, председник странке говорио против тог предлога. Доказивао је, да је потпуно немогуће до 1. јануара 1911. године основати угарску самосталну банку, јер зато нема више времена. Он не жели да Угарску баци у зло, него ће заступати ону политику, која се може извести и жели, да се иде постепено напред. Уједно је Кошут као председник изјавио, да овом приликом жели да сазна: Има ли у својој странци поверења или не?! Ко буде против његовог предлога, за тога зна, да се не слаже са његовом политиком.

Наступило је гласање. За Кошутов предлог било је 74 гласа, а за предлог посланика Холова 120 гласова.

Кад је објављен исход гласања, устао је Јуст да говори. На ово је Кошут са својима изашао из дворане, а певали су Кошутову песму. Затим су одмах основали нову странку под именом: Кошутова независна 48-ашка странка Спремају се, да данас у сабору, у друштву са другим странкама, надгласају Јустовце.

Овако гласе извештаји, који нам стигоше из Будимпеште, о тој значајној конференцији. Шта ће данас бити у сабору, о томе се може само нагађати. И шта ће се догодити после тога и о томе није могуће ништа поуздано рећи. Само држе, да Јустовци, иако буду у мањини према свима другим странкама, неће допустити да их надгласају, него ће опструисати и говорити читаве дане и недеље. Председништво је у њиховим рукама, а и то много значи. Према томе је доста вероватно, да ће сабор бити распуштен и врло је вероватно да стојимо пред новим изборима за државни сабор.

Те изборе желе Јуст и његови, јер држе, да ће на новим изборима они победити. А те изборе желе и њихови противници, јер они држе, да ће Јустовци изаћи слабији из изборне борбе.

Уосталом, данашњи сабор не би ни могао радити, ако Јустовци поведу опструкцију. Зато и држе многи, да ће сабор бити одгођен у најкраћем времену, те ћемо имати ускоро нове изборе.

Но није само у овоме цела ствар. Питање је: Ко ће спровести нове изборе. Хоће ли остати данашња влада? Јер то није тако лако како изгледа. Данашња влада остала би само онда, кад би краљ испунио бар већи део онога, што траже Кошут и Андраши. Иначе ће они тешко моћи остати. Њихов пад био би сигуран. Што више постигну од краља, тим имају више изгледа да се одрже и покажу успеха на изборима. Без уступака морао би се Кошут прикључити својим старим друговима или се повући са политичког поља.

Он је већ јуче говорио, пре конференције, да ће се повући, ако добије мањину у својој странци. Ако се повуче сад, или се повуче доцније, онда ће се Јустова странка силно осилити, а то неће ни мало годити у Бечу.

Тамо су мислили, да ће, у часу кад се расцепи мађарска независна странка, бити лакше по њих. Но то је ево наступило, и у овом часу је најтежи положај Беча. Са осредњим уступцима могла се пре задовољити читава мађарска независна странка, сад ће ти уступци бити једва довољни, да задовоље мањи део те странке, а онај већи део ићи ће напред у борбу, као да није ништа постигнуто.

После скупштине

савеза српских земљорадничких задруга.

(Наставак.)

Како је овај национални економ својом филозофијом близу дошао филозофији нашег народа?! Баш као да ју је из душе народне извадио. Па заиста и јесте, јер иначе не би мудрост његова била: наука националне економије.

Ми треба наш народ да учимо интензивном газдовању, и наклоност његову према том начину газдовања не треба да кваримо за љубав лепих рубрика у рачунима наших задруга А најмање треба то да чинимо поводећи се обичајима народа, који у сасвим другим приликама живе.

Штедња треба да је слободна Где прстиче, ту се штеди. Доста је у рачунима задруга она једна рубрика: „Улози за штедњу“.

Ако баш треба присилне штедње, нека та не извлачи потребни капитал из домаћинства, већ нека падне на радну снагу, нека буде радна штедња, која би обавезно обвезала сваког задругара. Таком радном штедњом стварао би се заиста капитал, којим би се подузимљивост народа подигла.

Најглавније је, да се задругари у штедљивости васпитавају, т. ј. да им се покаже, шта је то права штедња. Штедња може бити у свему, а не само у новцу.

Чим ко своју потрошњу ограничи, он већ штеди Но потрошња је продуктивна и непродуктивна. Продуктивна је потрошња, кад ко потроши неку ствар, али је не уништи, већ њоме у другом нечем већи приход ствара н. пр. кад ко потроши кукуруз хранећи свиње стоку и т. д. он је кукуруз потрошио, али је створио себи већу вредност од вредности оног потрошеног кукуруза, и то у својим свињама, стоци и т. д.

Ко би ову потрошњу ограничавао, да тиме уштеди, тај би рушио, а не подизао.

Друго је сасвим непродуктивна потрошња, т. ј. она потрошња, којом се потрошени продукт не враћа у већој вредности, већ се извлачи из употребе н. пр. продати кукуруз и за новац купити свилу, дукате, каруце и т. д. Овакову непродуктивну потрошњу треба ограничити на свима линијама. Задруге у сваком раду својих задругара треба да им покажу шта је у том раду расипање, а шта је штедња. Са просветом и економским напретком једног народа, подиже се и чуварност његова.

Ако се чуварност, која је код нашег народа тако рећи урођена, али често пута

ПОДЛИСТАК.

РАЗВИТАК НАРОДНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Економски рад независних људи на свом рођеном земљишту у својој држави, зовемо народном економијом. Временом се оно мењало, а и данас се још мења — развија, при чему вазда одлучно утиче троје: природа, рад и капитал.

Држи се, да су сви народи у прастаро доба били ловци или рибари, па су се постепено подизали до сточарства, пољопривреде, заната, трговине и индустрије. (Фабричко прерађивање сировина.)

Ловачком народу је економски основ шума с дивљачи, а рибарском море и реке с рибама. Природа је ту најглавнији чинилац; од ње зависи рад који се састоји у присвајању дивљачи и рибе. Сталног, срачунатог економисања нема, јер сваки ради само колико му треба. Други је чинилац припрост рад у прављењу алата и одела из животињских кожа. Капитал лежи само у алату, јер нема трговине, а и роба (месо) је кратког трајања Породице су везане у племена ради заштите шума и река. Правицу сваки сам себи кроји, па отуд крвна освета. Рибари, који се на обалама река и отвореног мора све више здружују, на вишем су ступњу душевног развитка од ловаца, који појединце гонећи дивљач по шумама, у пола подивљају. Обично се ловачки народи развију у пастирске, а рибарски у пољопривредне народе.

Кад је ловачки народ научио питоми ти дивљач, постао је пастирски народ. Рад, као и опстанак пастира, лежи у стоци, а рад у срачунатом гојењу исте. Природа је још увек најважнији чинилац, јер од ње зависи живот стоке. Пастир живи онде, где налази кроз целу годину паше стоци својој, а пошто тога нема на једном месту, присиљен је селити се. Овакови народи требају простране земље, па су ради тога, вечно ратујући, постали окретни и храбри. Рад је одређенији него код ловаца, јер се сточар мора бринути за храну и одбрану стоке, док ловац кад се најео — пландује. Капитал се огледа у мањем или већем стаду. Ту је заметак трговини тим више, што се пастирски народи вечно селе, па долазе у саобраћај и с другим народима. Ма да је капитал услов да се у народу створе класе, ипак се то код пастирских народа ретко догађа, јер их једноличан живот некако изједначује. Племеном управља војвода као потомак племенског праоца, а како је исти већ пореклом имућан, то каквом порезу нема трага, осим што добија већи део ратног плена, јер у рату већ положајем својим долази до веће власти. Крај приватног власништва није пастирима непознато ни наследство, па за то код њих постоји већ и неко правосуђе, а правица се кроји по старом обичају и здравом разуму.

Пољопривредни народи, стално настањени, стоје на много вишем ступњу развитка. Док је пастир роб природе, дотле пољопривредник може и себе и стоку своју учинити донекле независном од ње. Рад долази до прве вредности, јер пољопривредник обавља све до сад наведене радове и још к тому обрађивање земље. Чим је које племе почело освојену земљу делити, стаде се из заједничког по мало стварати појединачки посед. Свака породица добила је кућиште, оранице, ливаде и шуме. И данас су обично пашњаци и шуме заједнички посед.

Но ретко се где од заједничког племенског поседа развио сељачки посед. Племенски поглавари, који су за краља убирали порез, извојштили су себи право да

баш потпуно неразумна и штетна, упути својим правим путем т. ј. ако се народ обавести да уме разумно штедети, онда ће настати „стална штедња“ на све стране у народу, и плодови те и такове сталне штедње биће далеко већи и огромнији, но што се и мислити може.

Велика је разлика у земљишту на коме је настањен народ наш Имамо предела богатих, средње имућних и са свим сиротих Ова разлика у земљишту мора се осећати у задругарству! Другачије су задруге у имућним, а другачије у сиромашним крајевима нашим. Док овамо задруге раде на стотине хиљада годишњег обрта, онамо једва буде обрт тај, на стотине круна! А тој великој разлици јесте узрок у богатству народа, али има у томе свога удела и то, што се у управи и вођењу наших задруга не опажа никаква разлика у погледу једних и других задруга! Све се задруге руководе по једном калупу, од ових се тражи оно исто што и од оних. У томе баш и јесте погрешка, што се према приликама земљишта не удешава и рад дотичних задруга. У оним сиромашнијим крајевима су још потребније задруге, али, дабогме, са другим делокругом него ли у богатијим крајевима. Треба наћи те потребе, треба им изићи на сусрет, па ће се повећати рад њихов и он ће обухватити цео живот народни и цео народ а неће таворити и носити само име, а у ствари не давати народу оном никакве користи, — јер се заиста не да замислити, да задруга нека корисно дела са неколико чланова и са неколико стотина круна, у оном крају, где је нашег народа највише, где би чланова задружних могло бити на хиљаде, па би онда и обрт друкчији био.

Да је исказ о броју и имању задругара распоређен према жупанијама као и про писмености задругара — што би свакако и требало — дало би се о овом питању и опширније проговорити.

Овако пак пошто нам овогодишњи извештај не даје могућности за то, доста је ово што смо рекли. А мислимо, да је са свим доста ово што смо рекли, па да управа савеза сама расправи, шта је дужна чинити према сваком крају нашег народа, јер ако то саме задруге почну расправљати, може изићи велика штета и по саму задругарску мисао у нас!

(Свршиће се).

Политички преглед.

Политичка криза у Угарској. На јучерањој конференцији независњачке странке одиграли су се догађаји, који су од пресудног значаја, не само по независњачку странку, него и по решење угарске политичке кризе. Јуст и присталице угарске самосталне банке изнели су пред странку предлог за одлуку, који гласи: „Независњачка и 48-ашка странка одлучује, да не пристаје на продужење повластице заједничкој банци и одлучује, да ће потпомагати само таку владу, која поред стварања општег изборног закона узме у свој програм успостављање самосталне банке 1. јануара 1911. године и која се, напуштајући сваку коалицију или кооперацију, образује из независњачке и 48 ашке странке, као саборске већине. Странка уједно одлучује, да у посланичкој кући поднесе предлог, по коме се у интересу што скоријег решења кризе на основу тих начела има поднети владару адреса и изаслати одбор од 24 члана, да ту адресу начини. Странка сматра дужношћу свију чланова, која дужност потиче из страначке верности, да потпомажу тај предлог и држе се оних начела, која су изречена у горњој страначкој одлуци“. Још пре конференције независњачке странке знало се, да ће Кошут бити противан донашању таке одлуке Кошутов лист „Будапешт“ непосредно пред конференцију донео је, какво становиште заузима Кошут Кошут се — писао је „Будапешт“ — уверио, да самостална банка сада не може створити, јер је краљ томе противан Стога Кошут неће да стави на коцку саму ту ствар тиме, што би је везао за календар; неће због календара да изазове уставну борбу између краља и народа; а најзад неће, да за љубав самог рока напушта борбу на другој страни, која ће можда уродити плодом. Неће све то нарочито стога што многи разлови говоре против те грешне лакомислености, а нарочито сада, када теку важна саветовања да се криза реши уставно и када је на прагу аудијенција Кошутова код краља. Кошут је уверен, да би тако изазвана уставна криза имала многих судбоносних последица, међу којима је и та, да се уставна банка не би могла за дуго време створити, а што би се иначе можда раније могло. Осим свега тога има и финансијских тешкоћа, због којих се сада самостална банка не би могла успоставити. —

После таког писања „Будапешта“ било је јасно, да ће Кошут устати против оног предлога и он је то и учинио на конференцији. Дошло је до гласања, предлог присталица самосталне банке је усвојен, Кошут је остао у мањини и са својим отишао са конференције.

Нема сумње, да ће тај догађај утицати и на решење кризе. Многи држе, да је сада пропао и онај покушај заједничког рада. Неки пак тврде, да ће садањи сабор бити распуштен и да ће доћи до нових избора. Други то поричу и рачунају, да ће, иако је Кошут у својој странци у мањини, у сабору удружени Кошут, Андраши и пучка странка имати већину. То ће се отприлике видети већ данас на седници посланичке куће, која ће такође бити од великог значаја.

Јуче је стигао у Будимпешту заједнички министар спољних послова Еренгал. Кажу, дошао је у приватном послу, али се јуче дуго саветовао са угарским министром председником Векерлом.

Шта је претходило анексији Босне и Херцеговине У европској штампи се у последње време живо расправља о томе, какви су договори између Аустроугарске и Русије претходили анексији Босне и Херцеговине Да би се та ствар расветлила, издавач петроградског листа „Новоје Времја“ обратио се самом аустроугарском министру спољних послова Еренталу и замолио га, да каже он, какви су договори пре анексије вођени између Русије и Аустроугарске. Еренталу је одговорио да не може износити на јавност дипломатске тајне, али толико може рећи, да последњи извештај руске владе у тој ствари потпуно се поклапа са његовим разговорима у делегацијама. Пре но што је Аустроугарска анектовала Босну и Херцеговину, пријатељски је „изменула мисли“ са Русијом о тој ствари. На ту изјаву Еренталову одговара руски министар спољних послова Извољски у последњем броју листа „Новоје Времја“. Извољски каже да је последња изјава руске владе у овој ствари имала сврху, да побије тврдњу једног дела европске штампе, као да је он, Извољски, у своме мемоару од 19 јула 1908. год. предложио Аустроугарској, да анектује Босну и Херцеговину, па чак и Новопазарски Санџак Ту је сврху она изјава и постигла и ова се оптужба срушила. Што се тиче „измењивања мисли“. Извољски се такође позива на дипломатске тајне и само понавља оно, што је 12. децембра прошле године рекао у думи, да је он, Извољски, одлучно изјавио Еренталу, да је питање Босне и Херцеговине и Новопазарског Санџака европског значаја и у тим питањима може одлучити само конференција великих сила, потписница берлинског уговора. Објављивање пак дипломатских списа, врло је тугаљива ствар Против објављивања Извољски не би имао ништа, али то објављивање не би смело бити делимично, него би се морали објавити сви тајни списи, измењени између Русије и Аустроугерске, бар за последњих десет година, а то не би било непријатно само по Русију.

им та част остане у породици наследна. Касније су ти племићи почели краљу давати место пореза одређен број војника, а порез стали за себе убирати. Тако добише сву власт и посед у своје руке, а народ поста — кмет. Уз племство подигло се учеништву, духовном власти, те иметком и свећенство.

Пољопривредник прирађиваше за своју потребу све сам, па ако се и нашао по који занатлија, то му је занат био само узгредно занимање. Зато још није било ни праве трговине, ма да су се поједини производи замењивали. Ни новац још није био економска уредба, него је место њега служио кућни приплод, обично стока и производи њезини.

Док је човек био ловац или пастир, уклањао се непћудној природи, но кад се стално настанио, почео јој је управо прокосити, па бијући вековима бој тај, изишао је из њега телесно и душевно способнији, постао је — културан човек: Да очува добра своја, рађа се у њему свест о међусобној зависности (родољубље) и љубав према груди која га храни (домољубље); одатле уређење државе и општине; одредбе за мир и сигурност; правне уредбе; одбрана против непријатеља и т. д.

Расноврстан рад пружио је прилику, да се гдекоји бави израђивањем предмета пољопривреднику, а у томе лежи почетак занатима.

Из пољопривредног, развио се занатлијско-трговачки народ. Занати су се најпре појавили у племићким градовима, где су слуге радиле за двор, војнике и т. д., па им је тек с временом допуштено радити и за друге купце. А кад су властела увидела, да јој то носи леп доходак, почеше сама подизати занате и отварати вашаре. Доцније су занатлије, уз увет да плаћају властели одређен причос, добиле слободу, те тако постаде трећи сталеж.

У романским земљама, где су градови задржали старе римске установе, где је било племића, грађана и бесправног народа, посташе градови седиштем заната и трговине, а грађани, занатлије и трговци. За особиту заштиту заната насташе тако звани „цехови“, који су имали свестран надзор над својим занатом и били од велике важности.

Краљевске повластице дароваше градовима околна села и кметове, а грађани захтеваху, да сељак не сме продавати и куповати осим у граду. И ако је то била посве месна трговина, али неки градови почеше посебну врсту робе изводити. Трговина између града и села прошири се за то по мало на разне градове, те пошто се код куће развила прелази и у туђину, а и у прекоморске земље. Занати и трговина посташе самостални. У занату се развила особита раздеоба рада до праве вештине, ма да се још увек радило простим алатом и малим капиталом. Но капитал се већ појављује, ма да се ограничава само на тоговину, а појавом новца као економске уредбе, ступа на место досадањег наравног господарства — новчано господарство.

Изумом машине у XIX. веку преокренута је сва производња, те смањивши трошкове израђивању знатно је појевтинила. Јевтина роба налазила је свуда прођу и тако су машине у народној економији подигнуле на прво место — индустрију. Напредак у грађењу машина, затим укидање кметства, слобода особе, иметка и сеобе, допринеше брзом развитку народне економије. Индустријални народи посташе у њој најнапреднији и најбогатији, а капитал се подиже до невиђене висине и створи нов сталеж — подузетнике — али и радничку сиротињу. Машине су додуше скинуле човеку с плећа најтеже радње, али пошто су скупе, може се њима служити само онај, ко има доста капитала (капиталистичко господарење). Но машине израђују једнаком снагом и брзином много робе, раде врло јефтино, а пошто су уз то прометни помагачи (жељезнице и др.) отворили роби пијаце по целом свету, то до многе производње данас лако може и сиротиња доћи.

Али и беда следи узастопце за великим напретком индустрије, јер би капиталистичко господарење само онда уродило благословенијим родом, кад би му се од почетка одредио ужи природни делокруг.

Д. Ј. В.

Положај у Аустрији Ових дана био је пољски министар др. Дулемба код владара. Прекјуче је у клубу пољских посланика министар Дулемба известио ове о својој аудијенцији код владара. На аудијенцији била је реч о последњим политичким догађајима у Аустрији. Владар је похвалио држање Бинертове владе и истакао, колико би било потребно, да се отклоне све препреке раду аустријског царевинског већа и да народно заступство треба да има пред очима своје дужности, које дугује према целини и према себи. Изразио је даље своју жељу, да ће Пољаци и даље помагати владу, а нарочито у томе, да се у сабору створе редовне прилике Тај извештај министра Дулембе изазвао је велико огорчење у кругу Чеха. Чеси јасно виде да су речи владареве биле управљене против њих. Врло жестоко нападају министра председника Бинерта, што се скрио за престо и хоће да заоштри прилике између круне и чешког народа. Из владареве изјаве приликом Дулембине аудијенције виде Чеси и то, да краљ жели, да задржи садању владу, у којој седе Бинерт, Шрајнер, Хохенбургер, на што Чеси не могу никад пристати. Данас су и уменији чешки посланици услед тога напустили сваку мисао за споразум и придружили се чешким радикалима Ако дође до сукоба између круне и чешког народа, Чеси бацају сву одговорност на Бинертову владу. — У немачким либералним круговима говори се, да ће царевинско веће бити сазвано при крају недеље, што долази Влада хоће да види, да ли ће на тој седници Чеси продужити техничку опструкцију или ће почети виком да спречавају рад саборски. Ако буде ово последње, сабор ће бити одмах одгођен. Ако пак Чеси продуже техничку опструкцију и остану при томе, да подносе само прешне предлоге, онда ће сабор дотле држати седнице, догод се влада не увери, да се не може изгласати привремени прорачун, и то треба да буде најдаље до средине децембра Тада ће тек одгодити сабор и послужити се 14. § ом.

Појачања на границама Аустроугарске Берлински „Локаланцајгер“ дознаје, да аустроугарско војно министарство намерава, да у 1910 години појача посаде на границама према Русији, Италији и Србији. Војни корови лембершки и краковски, дакле који су најближи руској граници, биће појачани са по једним батаљоном. Тиролски кор према Италији биће такође појачани са једним батаљоном У Земун пак према Србији биће смештен читав један пешачки пук и једна коњаничка дивизија Берлински лист сматра, да је ово припрема за сукоб, до кога ће можда доћи са Русијом, Србијом и Италијом.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. новембра отварамо нову месечну претплату на „Застави“. Цена је на месец дана 2 круне 70 потура. Уједно учтиво умољавамо наше поштоване претплатнике, којима крајем октобра истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец новембар обновити како не би у шиљању листа до прекидања дошло.

Пири ће поново на Северни Пол

Из Њујорка јављају, да Пири спрема нову експедицију на Северни Пол и рад је тамо стићи још пре 1914 године. Трошак око тога пута сносиће нарочито друштво. Пири неће да говори ни речи више како је стигао на Северни Пол, јер се боји да ће то шкодити књизи коју је написао и која ће скорим изићи из штампе.

Како је геша спасла кнеза Ита.

Јапански кнез Ито је више пута био у положају да га убију Њега су мрзили у Јапану још из младости му, кад се вратио са запада и стао уводити нови ред уместо старог. Сваки онај ко је оставио своју отаџбину да на страни стече знања, сматрао се код Јапана издајицом народа. Тако је било са Итом, који је радио на том да се у Јапану уведе европска ношња и ново оружје. Године 1864 кнез се Ито спасао једино помоћу једне девојке, која га је заклонила од разјарене светине Он је био у двадесетпетој години, млад, бујан, пун снова и залубљен у једну гешу, коју је дневно посећивао. Једно вече чује он вику по улицама и гласове: „Смрт Иту!“ Велика руља се упутила да ухвате Ита, но геша видећи опасност отворила је скривена врата на патосу и пустила Ита у подрум. На исто место, где су била врата, наместила пуну каду воде, и стала се спремати за купање. Бесна руља је провалила унутра, но видећи девојку саму, где хоће да гази у воду, тргла се. Девојка им рече, да Ита није видела већ двадесетчетири сата То је таким гласом рекла, да се није могло сумњати у истиност и руља се разишла. Ито је имао времена да пребегне у Кобу. Од оно доба још три пута је био у опасности да ће га убити. Малена, храбра геша, која је младом Иту спасла живот, данас као кнегиња Итовица оплакује грозну смрт свога мужа.

Концерат Бајићеве музичке школе.

Јуче у среду 10. новембра по н. к. одржан је у Речјевој великој дворани I. музички концерат Бајићеве музичке школе. Ако је г. Бајић намеравао, да с тим концертом увери родитеље својих ђака о ваљаним наставницима у музичкој вештини, то је без сумње успео, но Бајић је уједно са овим концертом пружио новосадској публици музичко уживање првог реда, и на томе му велика хвала.

Прва тачка програма била је Елегија (а мол) од И Бајића удешена као трио за виолину, чело и клавир. Изгледа ми, да је ова елегија у првом реду соло-комад, но и као трио се ванредно добро слуша; била је од великог утиска већ и зато, што из многог такта провирују умиљати српски звуци

Други део прве тачке био је емпромпти од Е Сакса, опет трио виолина, чело и клавир Ова композиција, са два нежно испletена и тесно везана мотива, показује музику од првог до последњег такта. Нарочито су оригиналне и занимљиве модулације, које је композитор са много дискреције и добрим укусом извео.

У осталом делу програма публика је уживала у Бетовену, Мендлсону, Дворжаку, Лазарусу и у тешкој Хубајевој Кармен-фантазији. Оба терцета одсвирана су солидно и са много осећаја.

Бетовенову Валдштајн-сонату одсвирала је гђца Берићева са потпуним разумевањем, са много можда и премногo мирноће и са егзактном техником Дивили смо се и десној и левој руци, но нарочито десној руци гђце Берићеве и после завршеног преста последње партије божанствене сонате пожњела је уметница силан аплауз. Што акцентуацију Бетовенових фортисима нисмо могли потпуно чути, крива је доста рђава акустика концертне сале, а могуће донекле и физична снага гђце Берићеве.

Као гост свирао је на челу г. В. Рендла, капелник војне музике из Београда, лепу Лазарусову сонату. Госп. В. Рендла је вештак, који са сталоженим, схваћањем, са дубоким осећајем и апсолутном мирноћом износи пред публику своје знање Нарочито други став сонате мистеријозни анданте-учинио је дубок утисак, те је г. Рендла после финала морао додати „Успаванку“ од Нелка са пуно нежности, пуно осећаја.

Код Менделеонова дуета за 2 гласовира бунила нас је нека неједнакост у оба инструмента иако су и г. Бајић а нарочито гђца Берићева уложили сву своју вештину. Са оркестром у место другог клавира би и Манделсон био много задовољнији.

Јунак вечера био је без сумње г Емик Сакс. Програм г. Сакса био је тако згодно биран, да му и технику и изражање и разумевање пресудити можемо. Све три ове кардиналне музичке тачке извео је г. Сакс управо бриљантно. Мирноћа и изражање тонова у Свендзеновој романци била је од толиког утиска, да је публика очарана са вештаком заједно осећала, а после завршене Дворжакове Мазурке на чисто била да пред собом има озбиљна вештака. Нежност тонова као и свакање исте романце били су уметнички потпуни, што се међутим у Шопеновој ноктурни није потпуно показало. Могуће да је г. Сакс у Шопеновој музици био мало узрујан. Техници г. Сакса дивили смо се у дуплим грифовима а нарочито у тешкој Хубајевој кармен фантазији, коју је г. Сакс извео вештачки од почетка до краја. Г. Сакс има све услове, да доспе до највише уметничке висине, штета би била престати, кад је већ тако близу ње!

Публике је било доста, уверен сам да ће при удућем концерту бити много више.

Др. Ђ. Т.

Дрске лопуже.

У Берлину се врло много говори о једном дрском делу, које су учинили три незнанка. Они су после званичних часова продрли у зграду државног берлинског суда Разбили су неколико ормана, извадили из њих плаштове и одело судија и навукли на себе. Касније су разбили и друге ормане, извадили прашна акта, одабрали нарочито она, који говоре о новцу, и у којима је наведено, да су приватне особе ојађене у корист државног ерара. Узели су затим државне тисканице, исписали су намире на дотичне своте, ударили су на њих званичан печат. Затим су сасвим по реду и пропису иставили три потврде за три званична овршоводитеља. Када су то све свршили, потпуно мирно, не бојећи се, да ће их ко узнемирити, што су радили у судском одделу, скинуше ово и ухватише маглу. Данима, недељама убирали су на основу их потпуно по пропису, састављених квита оне своте, које припадају државном ерару. Када су напослетку ухапсили те дрске и препредене лопуже, нађоше код њих још силесију признаница. Колико је држава оштећена, још се не зна.

И опет о уређењу циганског питања.

Економско удружење чонградске жупаније под председништвом грофа Гезе Мајлата расправљало је о питању, како да се преустроји и уреди живот Цигана. Барон Шандор Јесенски предлагао је, да се Циганима одузму кола и коњи, оружје и ножеве да не смеју носити, те с тога жандари увек да их премећу и њих и черге. Да би се порекло и име сваког Цигана знало, треба да му се ужигоше на видно место тела број, који му званично додељен буде, јер тада ће му се одмах дознати и за име. Говорило је још више њих у том питању, што је пак друштво решило, не зна се још. Једно је јасно, да држава овако што не може усвојити и да се тиме циганско питање не би стварно ни трајно решило.

Злочиначка трговина

У Пешти се ових дана ушло у траг једној злочиначкој трговини. Једна велика творница сапуна у Пешти имала је права да откупљује скапале свиње, па да их прерађује за сапун. Али су управници те творнице нашли начин, да те мрцине много боље употребе. Они су куповали прко тине, али их нису употребљавали за сапун, већ су их препродавали неким пештанским месарима, који су од тог полусмрдљивог и зараженог меса правили кобасице! Трговина се врло добро исплаћивала, јер је месо, а нарочито свињско, у Пешти врло скупо. Сви су ти „трговци“ сада оптужени, а муштеријама тих месара свакако неће више пасти на памет, да једу кобасице.

Судија крадљивац.

У Кронаху, у Немачкој, задржан је умировљени судија главног судбеног стола, Грајнер. Испоставило се, да уплаћеним глобама није савесно руковао Грајнер је тек пре два три месеца ступио у мировину, и нико није мислио помислити, де је старац од 73 године, живећи вазда скромно, дирао у туђ новац. На истрази која је сад у току још се није могло утврдити, колико је Грајнер проневерио.

Изврнуо се воз.

Јављају из Арада: Теретни воз бр 682 који је кренуо из Арада, код Брезове испао је са шина и изврнуо се Дванаест вагона, који су натоварени били разним машинама за пољоделство, поломили су се. Кочничар Лајош Жолди је тешко рањен Подробнијих вести нема.

Брзојави „Застави“.

Стигли 30. октобра.

Угарски сабор.

Будимпешта. У 10 сати у јутру отворена седница. Лескаш јавља, да председник и два потпредседника подносе оставку. Најстарији члан сабора Елек Пап предузима председништво. Кошута дочекују бурним: Живео! кад је ушао у дворану. Јусту виче: Живео! његова странка. Остали вичу: Апцуг! Јуст вели у своме писмену, да је независна странка престала да буде већина, за то захваљује на председништву. Председник предлаже да 18. новембра буде избор председника. Раковски тражи да се сутра бира председник. Сутра ће бити избор председника. Јустова странка гласаће на Јуста за председника, они други на Хојча.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Лицитациона објава.

Јављам грађанству града Карловаца и околини да ћу путем лицитације продати из слободне руке **своју кућу** под бр. 831. дана 20. новембра п. р к. о. г. у 3 сата по подне У истој кући има и **гостиона** са неограниченом дозволом точења пића, а кућа згодна је и за трговину.

Услови продаје могу се сваки дан код куће власника дознати као и на сам дан продаје пре подне.

Мартин Карлић
1595 1—3 гостионичар. Ср. Карловци.

ТРЕБАМ
АДВОКАТСКОГ КОНЦИПИЈЕНТА

Наступ одмах. Остало према погодби.

Др. Живко Костић
адвокат и кр. јав. бележник
1599 1 3 Карловци.

Продаја поседа (имања)

У СЛАВОНИЈИ, крај жељезничке пруге Земун—Загреб, продаје се

кућа,

у којој је гостионица већ 40 година и трговина 10 година, са месницом, шталом, шупом и

18½ јутара све прве класе земље.

Од тога је једно јутро и нешто више под **виноградом**, који добро рађа, и око 50 комада шљива Крај је плодан, а нарочито се истиче шљивама. У месту је жељезничка станица, п шта и брзојав. Посед је подесан и за земљоделца и трговца или гостионичара, а продаје се услед селидбе.

Погодбе ради обратити се на администрацију овога листа под шифром **„ДОБАР КУП“**. Наглашава се, да би половицу куповине могао купац задржати под хипотеком. 1214 10—10

Деликатесна и шпецерајска радња
Тоше Ерцегана
У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ
потребује истој струци вичног
ПОМОЋНИКА.

Ступање одмах. 1589 3—5

Ad C. O. 4788/2037 ex 1909.

Стечај.

Ради попуњења двадесет и четир (24) лугарска места код срп. прав. манастира у подручју Славоније и Хрватске овим се расписује стечај.

Компетовати могу Срби православне вере, те имају обложити своје молбенице овим прилозима:

1. сведоџбом о свршеним школама;
2. крсним листом;
3. сведоџбом о положеном лугарском испиту;
4. лечничком сведоџбом, да су здрави и за службу способни, добар вид и слух;
5. сведоџбом о владању;
6. ако су већ били где у каквој служби, сведоџбом о вршењу те службе и најпосле
7. како су удовољили војничкој служби.

Годишња је плата лугару установљена са 600 круна у готовом новцу; стан у нарави или станарина 240 круна са баштом од ¼ јутра и огревних дрва 4 хвата (16 прост. метара)

Постављање је за прву годину привремено, а по истеку исте донеће се одлука у погледу сталности им

Своје ваљано инструјисане молбенице имају рефлектанти до 15. децембра 1909 п. н. к да поднесу српском православном народно-црквеном саборском одбору у Карловцима, а изабрани имаће своју службу одмах после избора да наступи.

У Карловцима, 12. (25) септембра 1909 године.

1587 2—3 **Председништво**
срп прав. црк. саборског одбора.

Имадем на продају
штуфера накаламљених у зелен
до 20.000 комада

по врло повољној цени а у добрим врстама

Мита Гајић,
1494 4—5 Стара Пазова.

Ново! **Добар АРТИКЛ** за мешовите трговине Ново!

Готове фордруковане штрафте на платну. **Које треба свака трговина да уведе**, на много места је већ уведено и врло се радо купује.

Продаје се у детаљу по 6 пот.

и поред тога се много вула троши. Дужина штрафте 85 цм. а ширина 6 цм. Једна кутија садржи 25 комада и стаје К 1·— На пет кгр. пакет стаје 25 кутија

Разашиље на све стране франко.

Мустре на захтев бесплатно Има свега 100 мустри

Поручбине ваља слати на адресу:

Милош Теодоровић
1580 3 3 Ст. Сивац (Бачка).

Најстарија казанџијска радња.

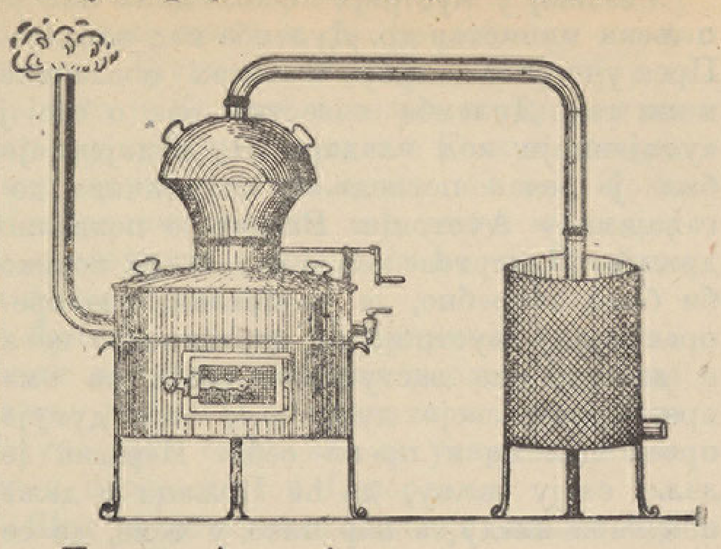

Препоручујем свој проналазак патентиране *ракијске казане*, који својом усавршеношћу у пецриву надокнадују скупљу порезу на ракији; *пероносиорне штрцаљке* више врсти, које ја сам згодовљавам, а имам искључиво заступство за *Нови Сад* и околицу правих чувених *„Турул“ штрцаљки; пумпе за вино, кечове и пресе за грожђе, шмркове на бунаре, табарке од гвожђа*, све врсте *бакреног посуђа*, као и *котлова* за прање у гвозденим фурунама. Подижем и *покривам црквене торње*, спроводим *громобране* и т д Примам *на оправку* шприцеве, казане и све врсто парних цеви и т. д.

Пошто сам радионицу *проширио и преуредио*, тако, да моју робу (коју из првих руку у већој количини добављам) много брже и лакше израђујем, пружа ми могућност, да могу *уз јефтине цене продавати за готово а и на отплату* од пола до две године — *јефтинији него и један казанџија*. Сву робу продајем *уз гаранцију* и смем рећи, да мојој *савесној изради нема конкуренције*.

С поштовањем

Милан Т. Јовановић
38 29—30 **Нови Сад**, Казанџијска улица.

ДУШАН С. МОНАШЕВИЋ

У НОВОМЕ САДУ, курчинска улица број 23.. у сопственој кући преко пута од браће Мирослављевића

Трговина мушке и женске моде мушких и дечјих шешира и цилиндера, галантеријске, кратке и плетене робе НА ВЕЛИКО (en gros) **и НА МАЛО** (en detail)

Част ми је известити своје поштоване муштерије, пријатеље и познанике како из места тако и са стране, да сам услед знатног повећања своје радње као и услед увођења продаје

на велико (за трговце)

куповањем много већих количина робе из првих непосредних извора дошао у тај пријатан положај, да робу много јефтивије набављам те да својим поштованим муштеријама, пријатељима и познаницима омогућим што јефтиније подмиривање њихових потреба С тога сам решио, да од 15. августа о. г. сву у мојој радњи налазећу се робу уз знатно снижене цене продајем и молим, да се о томе свако лично код мене у радњи увери

Нарочито обраћам пажњу родитељима наших ђака, да се у току школске године користе том јефтиноћом, те да потребе за своју децу код мене изволе подмирити.

Уједно молим Србе трговце из околине, да ме у том савесном подузећу потпомогну.

1065 5 С поштовањем **ДУШАН С. МОНАШЕВИЋ**

Др. Лоранд, зубни лечник у Н. Саду.

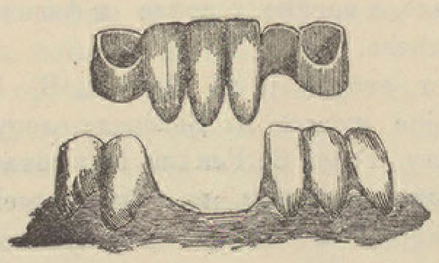

Странцима брза израда. Намештеницима и на отплату.

Специјалиста у изради

златних ћуприја и златних круна

без плоча на темељу своје науке и искуства стеченог на

берлинској поликлиници.

Ординира од 1. децембра у Винклеовој кући (пивара) на I. спрату од 8 сати у јутру, па до 5 сати по подне. 11—15

ЕЛЕКТРИЧНО УРЕЂЕЊЕ! 1169

Згодитак од 100.000 круна.

Пао је на лоз, који је из моје радње продат.

ПРУЖИ РУКУ СРЕЋИ КОЈА ТЕ ТРАЖИ!!!

Краљ мађ привил. класна лутрија, која је по плану своме најпробитачнија од свију постојећих иностраних лутрија, пружа играчима прилику да са мало новца дођу до **великог богатства** У овој лутрији има 110 000 лозова од којих се 55.000 лозова извлаче са добитцима, значи да сваки други лоз мора добити.

Свега има на исплату:

14 милијуна 459 хиљада круна.

ВУЧЕЊЕ ПРВЕ КЛАСЕ ЈЕ 18. и 20. НОВЕМБРА О. Г.

Цена оригиналној срећки јесте:

1/1 лоз круна 12	1/2 лоз круна 6	1/4 лоз круна 3	1/8 лоз круна 1 50

Новац је најлакше слати поштанском упутницом. Поруџбине се извршују брзо и тачно

С поштовањем

ЈОСИФ Д. ФАРХИ
1495 15-20 гл. колектор краљ. мађ. кл. лутрије
БУДИМПЕШТА, Vesselényi utcza 35 szám.

Пао је на лоз, који је из моје радње продат.

Згодитак од 100.000 круна.

Српска штампарија браће Окановића Милетића у Новом Саду.